

Abivajava lapse sotsiaalne rehabilitatsioon

Teenusekirjeldus

Sisukord

1. TEENUSE SISU	3
1.1. Teenuse eesmärk	3
1.2. Teenuse sihtgrupp	3
1.3. Teenuse osutamise aluseks olevad õigusaktid	4
1.4. Seotud teenused	4
1.5. Teenuse sisu kirjeldus	4
1.6. Teenuse osutamise maht ja maksumus	5
2. ENNE TEENUSE TAOTLEMIST	6
3. TEENUSE TAOTLEMISE JA OSUTAMISE PROTSESS	7
3.1. Teenuse taotlemine ja vastutav isik	7
3.2. Vajalikud alusdokumendid	7
3.3. Menetluse pikkus	8
3.4. Otsuse vormistamine ja väljastamine	8
3.5. Teenuse protsess	9
3.6. Teenuse osutamise koht	9
3.7. Teenuse väljundid	9

1. TEENUSE SISU

1.1. Teenuse eesmärk

Abivajava lapse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus on riskikäitumise ja mitmekülgse abivajadusega lastele suunatud kompleksteenuse, mille kaudu teenust osutaval traumateadlikul asutusel on võimalik mitmekülgse sekkumise tulemusena pakkuda tuge hariduse omandamisel, suurendada eneseteadvust, arendada eneseregulatsiooni, suhtlemis- ja koostööoskusi ja ühiskonnaelus osalemist, toetada valmisolekut võimete kohasele tööle asumiseks.

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse raames abistatakse nii last kui tema pere (sh kasvupere/asenduspere) ja ka last ümbritsevat võrgustikku läbi sekkumismeetodite, mille tulemusel ennetatakse ja vähendatakse riskikäitumist, suurendatakse turvatunnet ning vähendatakse laste ja noorte sattumist kinnise lasteasutuse teenusele või vanglasse.

1.2. Teenuse sihtgrupp

Sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi SHS) § 59 järgi on abivajava lapse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele õigustatud laps:

-kellel on tuvastatud lastekaitse seaduse § 28 alusel abivajadus¹ ja kelle abistamiseks on varem pakutud abimeetmeid, kuid need ei ole osutunud piisavaks **või** on tekkinud olukord, kus abimeetmete pakkumine ei ole võimalik;

-kellel esinevad olulised puudujäägid vähemalt kahes järgmises lapse heaolu valdkonnas (SHS § 62 lg 3):

- füüsiline või tervislik seisund;
- psühholoogiline või emotsionaalne seisund;
- sotsiaalne seisund;
- kognitiivne või hariduslik seisund.

Abivajadus ilmneb enamasti ühe või mitme tunnuse järgnevalt loetelust:

- perevägivald otsene või kaudne kogemine või muud traumatiseerivad elusündmused;
- õigusrikkumiste toimepanemine või nende ohvriks langemine;
- sõltuvusainete tarvitamine (narkootilised ained, alkohol, retseptiravimid, toksikomaania, digisõltuvus);
- raskused koolikohustuse täitmisega;
- kõrge riskiga seksuaalkäitumine;
- vaimse tervise probleemid (sh agressiivne käitumine, käitumis- ja psüühikahäired, suitsidaalne käitumine või muul viisil ennast ohtu seadev käitumine, söömishäired);
- psühhosotsiaalse toimetuleku probleemid;

---

¹ Lastekaitse seaduse § 26 järgi on abivajav laps see, kelle heaolu on ohus või kelle puhul on tekkinud kahtlus tema väärkohtlemises, hooletusse jätmises või mõnes muus õigusi rikkivas olukorras. See on ka laps, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste inimeste heaolu.

- probleemid peres (vanemate sõltuvushäired, lähedaste vaimse tervise probleemid, konfliktised suhted, vähene vanemlik tugi ja järelevalve).

1.3. Teenuse osutamise aluseks olevad õigusaktid

[Sotsiaalhoolekande seadus](#)

[Lastekaitse seadus](#)

[Sotsiaalkaitseministri määrus nr 69](#)

[Sotsiaalkaitseministri määrus nr 66](#)

1.4. Seotud teenused

Teenusesaajale võib samaaegselt osutada ka muid tema toimetulekut arendavaid, säilitavaid, toetavaid ja parandavaid teenuseid. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust võib pakkuda nii eel- ja jätkutoena kinnistele teenustele kui ka samaaegselt.

1.5. Teenuse sisu kirjeldus

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus on kompleksteenuse, mis sisaldab vähemalt 3 teenust järgmisest loetelust: tegevusterapeudi teenus; loovterapeudi teenus; sotsiaaltöötaja teenus; psühholoogi teenus; eripedagoogi teenus; logopeedi teenus; füsioterapeudi teenus; kogemusnõustaja teenus; arsti teenus ja õe teenus. Nende vähemalt kolme teenuse hulgas peab alati üks teenus olema sotsiaaltöötaja teenus ning teised kaks või rohkemad teenused sõltuvad konkreetse teenusesaaja vajadustest.

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus on eesmärgipärane ja aktiivne teenus, mille käigus toetatakse abivajava lapse ja tema ümber oleva võrgustiku psühhosotsiaalset toimetulekut. Abivajavale lapsele rehabilitatsiooni teenuse osutamisel on suur roll juhtumikorralduslikul tööil ning lapse ja tema perekonna motivatsiooni regulaarsel toetamisel.

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus abivajavale lapsele eeldab lapse arvamuse ja nägemuse küsimist temale arusaadavas keeles, hinnangutevaba ja usaldusliku suhte loomist ning tööd kogu lapse mitteformaalse ja formaalse võrgustikuga (perekond; haridussüsteem; kogukond jne).

Teenuseosutaja peab olema valmis vajadusel pakkuma ka mobiilset teenust, mis tähendab, et rehabilitatsioonispetsialist(id) lähevad lapse igapäevaelu keskkonda (kodu/perekodu, kool, lasteaed vm asukoht) ning pakuvad teenust seal. Sõidukulu on tasustatud (sõidukulude hüvitamine teenuskoodiga 3002 ja/või märgitakse spetsialisti sõidule kuluv aeg vastava spetsialisti koodiga, mis teenust osutati).

Rehabilitatsiooniteenuseid osutatakse rehabilitatsiooniplaani tegevuskava järgi nii individuaalselt kui ka grupis.

Nagu ka teiste sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse sihtgruppide puhul, on ka abivajava lapse sihtgrupi puhul oluline roll võrgustikutööl. Võrgustikukoostööl põhinev teenus tõhustab teenuseosutaja koostööd teenusesaaja ja tema lähedaste ning spetsialistidega, võimaldab paremini hinnata noore vajadusi ja võimalusi, vajadusel kavandada kiiret ja efektiivset

sekkumist ja aitab koordineerida alaealist toetavate tegevuste elluviimist – see on oluline, et planeeritud teenused oleksid asjakohased ja täidaksid oma eesmärgi. Võrgustikutöö aitab vältida teenuste dubleerimist, kui laps ja pere saavad teenuseid ka tervishoiu, hariduse ja sotsiaalvaldkonnast.

Võrgustikutöö põhimõtted: kõik on võrdsed partnerid ja saavad võrdselt sõna; seatakse ühised eesmärgid ning pannakse koos paika tegevused, mis aitavad eesmärgi saavutada; rollid on selgelt ära jaotatud; eesmärgi saavutamise nimel pingutavad ühiselt kõik võrgustikuliikmed; formaalse võrgustiku ümarlauda on kaasatud laps ja pere või on vähemalt neid sellest teavitatud; kõik otsused kooskõlastatakse perega.

Võrgustikutöö riskikäitumisega noorega annab võimaluse tuvastada noorega seotud riskid ja võimalused ning tagada noore õiguskuulekus mitme asutuse spetsialistide ja noore perekonna koostöös. Seeläbi vähendatakse korduvrikkumiste tõenäosust ja pikemaajalisi negatiivseid tagajärgi noorele, tema perele ja kogukonnale laiemalt.

Töös sihtrühmaga tasub silmas pidada, et oluline on töötada kogu lapse võrgustikuga- (laiendatud) perekonnaga, õpetajatega, vahel ka kogukonnaga. Kuna abivajava lapse sihtrühm võib olla alamotiveeritud teenuse osalema, siis on eriti oluline regulaarselt toetada lapse/perekonna motivatsiooni ning pakkuma sagedat nõustamist lapsevanematele (sh ka neile teenust pakkuma). Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse raames osutatakse teenust ka lapse perele või seda rolli täitvatele vastutavatele täiskasvanutele/lähedastele. Perele võib osutada teenust lapse limiidi ulatuses. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusel vajaliku juhtumikorralduse eest vastutab teenuseosutaja tehes pidevat koostööd kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajaga.

1.6. Teenuse osutamise maht ja maksumus

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse suunamisotsus kehtib kuni 2 aastat - teenus on ajaliselt piiritletud, st seda ei osutata pidevalt ega eluaegselt, vaid eesmärgi täitmiseks vajaliku aja jooksul. Suunamisotsuse täpne kehtivus on välja toodud tasu maksmise kohustuse ülevõtmise otsusel. Abivajaval lapsel on võimalik teenust saada kokku 2695€ eest kalendriaastas. Eraldi kalendriaasta limiit on kehtestatud kahele teenusele:

- 1) rehabilitatsioonivajaduse hindamine ja -plaani koostamine (teenuse tunnihind 75,68 eurot ning 378,40 eurot kalendriaastas);
- 2) füsioterapeudi teenus (teenuse tunnihind 31,40 eurot ning 392,50 eurot kalendriaastas).

Ülejäänud teenuseid võib vajadusel kasutada kuni aastalimiidi täitumiseni.

Rehabilitatsiooniteenuse osutamisega seotud sõidukulused hüvitatakse teenuseosutajale 0,16 senti kilomeetri eest ja maksimaalselt 41,55€ kalendriaastas. Kui spetsialist sõidab teenuse osutamiseks näiteks inimese koju, siis võib sõidule kuluva aja arvestada teenuse osutamise aja sisse, võttes aluseks teenusesaaja juurde sõitva spetsialisti osutatava teenuse tunnihinna. Teenusesaajale hüvitatakse samuti sõidukulused, kuid seda sellisel juhul, kui ta sõidab teenusesaaja juurde teenusele väljaspool enda kohaliku omavalitsuse üksust. Hüvitatav summa teenusesaajale on 0,10 senti/km ja maksimaalselt 41,55€ kalendriaastas ning hüvitise saamiseks

tuleb esitada Sotsiaalkindlustusametile taotlus. Teenuseosutajal sõidukulude hüvitamiseks omavalitsuse piirangut ei ole. Teenuseosutaja taotlust esitama ei pea, vaid sõidukulu märgitakse koondaruandesse koodiga 3002.

Vajadusel hüvitatakse teenusesaajale ka rehabilitatsiooniteenusega seotud majutuse kulud – maksimaalne hüvitatav summa teenusesaaja kohta on 24,09 eurot ühes ööpäevas ning 120,45 eurot ühes kalendriaastas. Kui alla 16-aastasel teenusesaajal on saatja, siis hüvitatakse talle teenusesaaja maksimaalsest hüvitatavast summast 76%.

Majutushüvitise saamise eelduseks on teenusesaajale sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuste osutamine. Seega - ainult majutuse kasutamine ilma sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust osutamata pole lubatud.

Teenuseosutajal ei ole õigust küsida lisatasusid teenuste eest, mis kuuluvad sotsiaalse rehabilitatsiooni alla.

2. ENNE TEENUSE TAOTLEMIST

Punktis 1.2 on kirjeldatud teenuse sihtrühm, kes on õigustatud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele kui abivajav laps. Õigustatud on laps, kellel on tuvastatud lastekaitseaduse § 28 alusel abivajadus ja kelle abistamiseks on varem pakutud abimeetmeid*, kuid need ei ole osutunud piisavaks või on tekkinud olukord, kus abimeetmete pakkumine ei ole võimalik ning kellel esinevad olulised puudujäägid vähemalt kahes lapse heaolu valdkonnas (SHS § 62 lg 3).

Käesolevas punktis kirjeldame, millised on võimalikud varasemad abimeetmed.

***Kust saab abi enne sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotlemist?**

- Lapse terviseprobleemide korral tuleb lapse seaduslikul esindajal pöörduda perearsti poole, kes nõustab ning tagab vajalikud uuringud ja ravi. Kui perearsti arvates vajab lapse tervisemure mõne muu eriala spetsialisti sekkumist, suunab ta lapse eriarsti vastuvõtule.
- Lapse vaimset tervist puudutavate probleemide korral on võimalik lapse seaduslikul esindajal otse pöörduda vaimse tervise õe või psühhiaatri vastuvõtule.
- Kui lapsel on raskused lasteaias või koolis (arengu hilistumine, raskused keskendumise, õppetöös osalemise, õpitava omandamisega jm), tuleb lapse seaduslikul esindajal esmalt õpetajaga rääkida, kes vajadusel suunab lapse hariduse tugispetsialisti juurde (logopeed, eripedagoog, psühholoog, sotsiaalpedagoog). Kui õpetaja ja tugispetsialistide koostöös proovitud lahendused ei ole piisavad, siis pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna vastuvõtule. Rajaleidja koolivälise nõustamismeeskond viib läbi hindamise ja annab soovituselapsele sobiva õppekorralduse, -keskkonna ja – vahendite osas ning nõustab lapsevanemat ja kooli või lasteaeda.
- Kui lapsel esinevad käitumisraskused, ta on kokku puutunud psüühilise trauma kogemisega ning lapsevanem vajab nõustamist vanemliku rolli täitmisel, soovitame

pöörduda kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja vastuvõtule. Lastekaitsetöötaja hindab lapse abivajadust, analüüsib seni rakendatud abimeetmeid ja/või korraldab vajaliku teenuse.

3. TEENUSE TAOTLEMISE JA OSUTAMISE PROTSESS

3.1. Teenuse taotlemine ja vastutav isik

Kohalik omavalitsus rakendab enne teenuse taotlemist lapse abistamiseks asjakohaseid abimeetmeid. Kui rakendatud abimeetmeid ei ole osutunud piisavaks, algatab kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotlemise protsessi. Selleks hindab ta lapse heaolu eelpool (punktis 1.2.) nimetatud neljas heaolu valdkonnas. Kui vähemalt kahes valdkonnas esinevad olulised puudujäägid ja varasem abi pole olnud piisav, siis lastekaitsetöötaja peab nõu lapse seadusliku esindajaga ning kooskõlastatult temaga lisab lapsele teenuse saamiseks STAR keskkonnas lapse juhtumiplaani ja tegevuskava juurde täidetud abivajava lapse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse hinnangu vormi. Hinnanguvorm on leitav [siit](#).

Lastekaitsetöötaja lisab dokumendid täidetuna STAR keskkonda ja määrab Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi ja ennetusteenuste osakonna ennetustalituse koordinaatori lapse juhtumivõrgustiku liikmeks ning annab talle volitused menetluse muutmiseks. Sotsiaalkindlustusameti SRT koordinaatori kontakti leiad [siit](#).

Juhul, kui lapsevanem pöördub KOVi sooviga saada rehabilitatsiooni teenust seoses lapse terviseolukorraga ning lapsevanem on varasemalt ise korraldanud teenuseid, on STARi vajalik lisada:

- *andmed eelneva teenuse osutamise kohta (näiteks teenust osutava spetsialisti teenuse osutamise aeg, maht, regulaarsus, eesmärk ja tulemuslikkus, spetsialisti hinnang ja/või soovitus edaspidiseks).*
- *raviarsti määratud ravi ja teenused. Osutatud teenuste tulemuslikkus ja soovitused edaspidiseks.*

Antud hinnangud raviarstilt on vajalikud selleks, et kohalik omavalitsus saaks hinnata varasemalt osutatud teenuste eesmärgipärasust ja tuvastamaks, kas kompleksteenuse on lapse tervise seisundit arvestades asjakohased ja mitte last kahjustavad. Raviarsti hinnangut võib lastekaitsetöötaja küsida ka võrgustikutöö käigus raviarstilt.

3.2. Vajalikud alusdokumendid

Abivajava lapse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotluse sujuvamaks ja kiiremaks menetlemiseks lisab lastekaitsetöötaja STARi juhtumiplaani ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse hindamisvahendi ning muude juba STARi kantud dokumentide juurde:

- Koolivälise nõustamismeeskonna otsuse, kui lapsel on arenguline ja/või hariduslik erivajadus.

- Lasteaia või kooli HEV meeskonna spetsialisti kirjelduse haridusasutuses osutatud tugiteenuste (algusaeg, maht nädalas, tulemuslikkus) kohta.
- Koolikohustuse mittetäitmisel haridusasutuse teavituse – dokument, mis kinnitab lapsel esinevaid probleeme koolikohutuse täitmisel, koolipoolsete abi- ja mõjutusmeetmete rakendamist ja nende tulemust.²
- Riski- ja rikkumiskäitumise puhul (olemasolul) dokumendid, mis kirjeldavad toime pandud tegu ja aega (näiteks PPA märgukiri, vääртеoteade jm). STARi lisada fikseeritud PPA, prokuratuuri vm asutuse poolt koostatud dokument, milles on välja toodud, millise õigusrikkumise alaealine toime pani. Dokument(id) tegevus(t)e/toimingu(te) kohta, milline (millised) mõjutusvahend(id) määrati vastavalt toime pandud õigusrikkumisele ja kuidas ning kas on määratud mõjutusvahendid ja/või tehtud tegevused täitnud eesmärgi.
- Vaimse tervise probleemide esinemisel dokumendid, mis tõendavad probleemi olemasolu ja esmatasandil rakendatud sekkumisi (võimalusel arvamus lapse kompleksteenusele suunamise näidustuse osas).

3.3. Menetluse pikkus

Sotsiaalkindlustusamet teeb abivajava lapse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele suunamise otsuse hiljemalt 10 tööpäeva jooksul, peale kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja hinnanguvormi esitamist STAR keskkonnas koos vajalike dokumentidega.

3.4. Otsuse vormistamine ja väljastamine

Sotsiaalkindlustusameti koordinaator teeb tuginedes esitatud dokumentidele otsuse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmiseks ja lisab selle STAR keskkonda, kus see on kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajale kättesaadav. Positiivse otsusega koos saadetakse teenusele registreerimise info ja rehabilitatsiooni teenuseid osutavate asutuste nimekiri. Koordinaator edastab kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajale teavituse otsuse lisamisest STARi.

Sotsiaalkindlustusamet edastab positiivse otsuse koos teenuse limiitide, teenusele registreerimise infolehe ja rehabilitatsiooni teenuseid osutavate asutuste nimekirjaga lapse seaduslikule esindajale. Kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja abistab lapse seaduslikku esindajat vajadusel sobiva teenuse osutaja leidmisel, temaga kontakti võtmisel ja teenusele registreerimisel. Teenusele suunamise algatanud kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja teeb koostööd rehabilitatsiooni teenust osutava asutusega ning edastab teenuseosutajale vajaliku info lapse ja pere olukorrast.

---

² Arengulise ja/või haridusliku erivajaduse korral tagatakse lapsele vajalikud tugiteenused vastavalt koolieelse lasteasutuse seadusele ja põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele. Haridusasutuse võimetus tagada koolivälise nõustamismeeskonna otsuses antud haridussoovitusi ei ole käsitletav alusena abivajava lapse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele suunamisel.

Kui lapse seaduslik esindaja ei ole rahul Sotsiaalkindlustusameti otsusega, siis on tal õigus esitada haldusmenetluse seaduses sätestatud korras vaie Sotsiaalkindlustusametile 30 päeva jooksul, arvestades päevast, millal isik haldusaktist teada sai või oleks pidanud teada saama.

3.5. Teenuse protsess

Peale Sotsiaalkindlustusameti poolset positiivse suunamisotsuse väljastamist on lapse seaduslikul esindajal vaja 60 kalendripäeva jooksul registreerida laps sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele rehabilitatsiooniasutusse. Otsusega koos olevast nimekirjast on võimalik valida lapsele sobivam ja elukohale võimalikult lähedal asuv teenuseosutaja, et teenusel saaks käia regulaarselt. Rehabilitatsiooniteenuse osutajaga lepatakse kokku teenuse osutamise algusaeg. Peale kohtumist asutuse rehabilitatsioonimeeskonnaga koostatakse lapsele rehabilitatsiooniplaan (kui lapsel pole kehtivat rehabilitatsiooniplaani), mis sisaldab muuhulgas ka tegevuskava, kus kajastatakse kõiki temale pakutavaid ja sobivaid teenuseid. Rehabilitatsiooniplaani kehtivuse aeg on maksimaalselt sama pikk, kui on suunamisotsuse kehtivusaeg. Kui rehabilitatsiooniplaan on lapse seadusliku esindaja poolt kinnitatud ja teenuseosutaja poolt SKA-sse saadetud, siis saab alustada abivajavale lapsele rehabilitatsiooni teenuste pakkumist. Lapse juhtumikorraldajaks jääb KOV-i lastekaitsetöötaja, rehabilitatsioonimeeskonnas on teenuste koordineerimise ja teenuste kui terviku hoidmise roll sotsiaaltöötajal.

3.6. Teenuse osutamise koht

Abivajava lapse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust osutatakse teenuseosutaja poolt teenuse osutamise kohana majandustegevuse registris registreeritud ruumides või lapse igapäevaelu keskkonnas.

3.7. Teenuse väljundid

Teenuse osutamisel lähtutakse rehabilitatsioonimeeskonna ja lapse ning tema seadusliku esindaja poolt paika pandud tegevuskava eesmärkidest. Teenuse kasutamise tulemusena säilib või suureneb teenust saava isiku toimetulek. Rehabilitatsiooniteenuse tulemuslikkus kajastatakse rehabilitatsioonimeeskonna poolt koostatud teenuse tulemuslikkuse hinnangus ehk D-osas. Selles tuuakse välja ka teenuse alguses püstitatud eesmärkide saavutamine või mittesaavutamine ning selle põhjused ning põhjendus, kas rehabilitatsiooniteenusega jätkamine on vajalik.